

Ὁ ἱερός τῆς Θρακικῆς Μαδύτου βλαστός, ὁ ἐκλιπὼν ἀρχιερεύς, τοῦ ὁποίου αἱ προσωπικαί, θρησκευτικαί καὶ συγγραφικαί ἀρεταί δικαίως ἐξυμνήθησαν, ἔχει εἰς τὴν σειρὰν τῶν ὑπερτριακοσίων ἔργων του καὶ τό ἀφιερωθὲν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν, τῶν ὁποίων τὸν θρησκευτικὸν θρόνον ἐκλήθη νὰ καταλάβῃ καὶ τὸν ἐλάμπρυνεν ἀληθῶς, ταχθεὶς, κατὰ τάς ἐκ μελετῶν ἡμῶν ἀντιλήψεις, τέταρτος εἰς τὴν σειρὰν τῶν πρό αὐτοῦ ὑπερόχων ἐπὶ σοφῶν Μητροπολιτῶν Ἀθηνῶν: τοῦ ἐκ Βυζαντίου Νικολάου Ἀγιοθεοδωρίτου, τοῦ ἐκ Χωνῶν Μιχαήλ Ἀκομινάτου καὶ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων Μελετίου Μήτρου.

Θά ἦτο μακρά ἡ ἀπόλυτος καὶ συγκριτικὴ ἀνάπτυξις τῶν ποικίλων ἀρετῶν τῶν ἀξίων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας τεσσάρων αὐτῶν τέκνων τῆς, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σωζομένων στοιχείων. Ἀλλὰ τὸν Χρυσόστομον καταδόπουλον οἱ διανοούμενοι, οἵτινες παρ' αὐτοῦ καὶ ἔτυχον ἐξαιρετικῆς ἀναγνωρίσεως καὶ τιμῆς εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὸν σκιαγραφήσουν καὶ ἐκ τοῦ φυσικοῦ.

Καὶ ἂν δὲν εἶχε τις πρό αὐτοῦ ἄνδρα σοφόν καὶ πολυγραφώτατον, θά ἠδύνατο νὰ ἀρκεσθῇ εἰς τὸ νὰ ἐξάρητὴν ἀπλότητα τοῦ ἥθους του καὶ τὴν ἑλλειψιν παντός κομπασμοῦ, ἀσφαλῶν τοῦ Μεγάλου γνωρισμάτων.

Θά ἦρκει νὰ ἑβλεπε τις αὐτόν, ὅταν, μετὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν ἐπισήμων ἐμφανίσεων του καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑψηλῶν καθηκόντων του, προσήρχετο εἰς τὰς συνεδριάσεις τῆς Ἀκαδημίας, τῆς δράσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς κληρονομικότητος τῆς ὁποίας διετέλει ἐν πλήρει ἐπιγνώσει.

Κατέθετε τὴν ἀρχιερατικὴν του βακχηρίαν εἰς τό θυρωρεῖον καὶ εἰσήρχετο σεμνῶς καὶ ἀθορύβως, ὡς ἀπλοῦς τῶν καλῶν Βυζαντινῶν χρόνων Μοναχός, ἐκ τῶν ἀπαρνούμενων τὴν ἐπιφανῆ δρᾶσιν

Δ. Γ. Κ. (Ποιητής)
"Ν. ΕΣΤΙΑ"
τόμ. ΚΔ' τ. 288
1938
σελ. Ι6-Ι7

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

καί τήν^{καί} ἀγγέλισαν κοινωνικήν τύρβην ἐκλειόντων μέσα εἰς σεμνεῖα καί σοφίαν καί ἀρετήν.

Κατελάμβανε τότε μέσῳ τῆς ἐκδηλουμένης πρὸς αὐτόν ρύλαβείας τῶν συναδέλφων του, ὠρισμένην θέσιν, τήν αὐτήν πάντοτε, τήν ὁποίαν δυνάμεθα νά χαρακτηρίσωμεν πλέον ὡς προσκύνητῆριον.

Τά ἔργα τοῦ ἐκλιπόντος ἱεράρχου εἶναι πολλά καί ποικίλα, ἀνερχόμενα εἰς 350 περίπου. Εἶναι δέ ταῦτα: συγγραφαί, μελέται, διατρίβαί, ἀνακοινώσεις, σημειώσεις καί κρίσεις ἀξιολόγων ἔργων.

Τά πονήματα του αὐτά στρέφονται περί θέματα θρησκευτικά, βιολογικά, ἀλλά καί ἀπολύτως ἱστορικά, πατριδογραφικά καί σύμμεικτα.

Ἡ ἀπλῇ μόνον ἀναγραφή τῶν τίτλων τῶν ἔργων αὐτῶν δύναται νά καταπλήξη. Αἱ ἰδίαις ἱστορικαί ἐργασίαι του ἀριθμοῦνται εἰς διακοσίας δέκα περίπου. Εἰς αὐτάς καταλέγεται καί τό περί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἀθηνῶν ἔργον του, εἰς τό πρότυπον τοῦ ὁποίου, κατά τήν ἐπιθυμίαν του, ἐτάχθη ὁστιάριος, προλογήσας αὐτό.

Τό συνοπτικόν αὐτό ἔργον, προαναγγελτικόν ἐλπισθείσης ἐκτενεστέρας ἐργασίας, εἶναι περίληψις, χωρίς νά δύναται, νά χαρακτηρισθῇ ὅπως ἡ περιώνυμος Ἑξάβιβλος τοῦ Ἀρμενοπούλου, ὡς παράληψις διότι εἶναι πόνημα ἐπαρκές, ἀκριβέστατον, φωτεινόν καί ἐμμέλτρον.

Τά χρονικά τοῦ ἔργου αὐτοῦ ὅρια ἄρχονται ἀπό τοῦ κηρύγματος τοῦ Παύλου καί περατοῦνται εἰς τούς καθ' ἡμᾶς χρόνους.

Διαιρεῖται δέ τοῦτο εἰς τέσσαρα τμήματα: ἀπό τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας Ἀθηνῶν μέχρι τῆς Φραγκοκρατίας, ἀπ' αὐτῆς μέχρι τῆς Τουρκικῆς κατακτήσεως, ἀπό ταύτης μέχρι τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, καί τέλος ἀπ' αὐτῆς μέχρι τοῦ ἔτους τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἔργου, δηλαδή τοῦ 1928.

Παραλείποντες, ὡς ἐκτός τοῦ διαγράμματος τοῦ παρόντος σημειωματος χειμένην, τήν τετάρτην αὐτήν περίοδον τῆς συγγραφῆς, παρατηροῦμεν, τό γνωστόν ἄλλως ὅτι, περί μέν τῶν δύο πρώτων περιόδων ὑπάρχουν καί συγκεντρωμένα καί καθωρισμένα πηγαί, ἀποκείμενα

εἰς τὰς δημοσίας βιβλιοθήκας.

Διὰ τὴν Τουρκοκρατίαν ὅμως ἐχρειάσθη πολλή καὶ κοπιώδης ἐξακριβωτική ἐργασία. Καί θεωρῶ εὐτύχημα τοῦ βίου μου, τό ὅτι αἱ ἔρευναι μου ἐχρησιμοποιήθησαν μετὰ τόσης εὐθυκρισίας, ἀλλὰ καί μετὰ τῆς ὅχι συνήθους παρ' ἡμῖν στοργικῆς εὐλαβείας πρὸς τοὺς κόπους τῶν ἄλλων.

Ἡ προτασσομένη ἄλλως βιβλιογραφία του, εἰς βοηθήματα καί πηγὰς, μαρτυρεῖ τὴν ἐπιμελὴ καί εὐσυνείδητον σταχυολογίαν του.

Εἰς τό τρίτον αὐτό, περὶ τῆς Τουρκοκρατίας, τμῆμα τοῦ ἔργου, ὁ μελετητὴς θά εὕρῃ τὴν ἀνασφάλωσιν τοῦ ὑπὸ τῶν Φράγκων ἐκτοπισθέντος ὀρθοδόξου κλήρου, τὰ περὶ τῶν ἀνά τὴν Ἀττικὴν Μονῶν, τὰς ἐμάστοτε εἰς τὴν Μητρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν ὑπαγομένας Ἐπισκοπὰς, τοὺς ἐξαγιασθέντας Ἱερομάρτυρας, καὶ τοὺς ὑμνηθέντας Ἐθνομάρτυρας, τοὺς ὁμολογητὰς τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος, βιογραφικὰ πτοίχετα τῶν τῆς σχετικῆς σειρᾶς τῶν Ἀρχιερέων Ἀθηνῶν, τὰ τῆς πνευματικῆς ἐν ᾧ τόπῳ κινήσεως, τέλος τὰ σπουδαιότερα τῶν κατὰ τοὺς αἰῶνας αὐτοὺς ἱστορικῶν σημείων, ἐν οἷς καὶ τὸ τῆς πολυθρυλήτου ἑρμώσεως τῶν Ἀθηνῶν, τῆς τραγικῶς ἐξαγγελεῖσθαι καὶ κωμικῶς καταλιπούσης τὸν βίον.

Τὴν παράδοξον αὐτὴν ἱστορικὴν ἀυθάδειαν ἀποκρούει ὁ Χρυσόστομος παρατάσσων τὴν ἀνελλιπῇ χρονολογικὴν σειρὰν τῶν βιωτικῶν ἐνδείξεων τῆς ἐντός τῶν τειχῶν τῆς δεινοπαθοῦσης πόλεως ἀπομεμακρυσμένης δέ καί τοπογραφικῶς, ἀλλὰ καί ἰδεολογικῶς, ἀπὸ τῆς Βασιλεύουσας, σειρὰν καταδηλουμένην διὰ τῶν χρονικῶν σημειωμάτων τῆς Ἀκροπόλεως, - τοῦ ἀποκληθέντος δηλαδὴ Διθίνου Χρονικοῦ - ἐξακριβουμένων διὰ συγχρόνων ἐπιγραφῶν ἐπὶ ἐκκλησιῶν καὶ ἰδρυτικῶν κτιρίων, δι' ἐπιτυμβίων καὶ διαφημιστικῶν ἐπιγραμμάτων, διὰ τῶν ἀναγραφῶν εἰς τὰ χρονικά, διὰ τῶν εἰς Ἀθήνας ἐπισκέψεων αὐτοκρατόρων καὶ περιωνύμων Ὀσίων, τέλος διὰ τοῦ δι' ἐπιφανοῦς ὁδοῦ ταξειδίου ἐξ Ἀθηνῶν τοῦ φιλοσόφου Μοναχοῦ Θεοδώρου, τοῦ δοξασθέντος κατόπιν, περὶ τό

4
ἔτος 667, ὡς Ἕλληνας Ἀρχιεπισκόπου Καντερβουρίας.

Ὁ Χρυσόστομος Παπαδόπουλος κατά τὴν εἰς τὸ ἀξίωμα του ἀφιερωθεῖσαν δρᾷσιν του, ἐζήτησε τὴν πειθαρχοῦσαν ἐπιβολὴν διὰ τῆς ~~πρωτο~~πικῆς τουμόνον ὑπερᾶλης - ἐξόχως ἐλληνικῆς ἀντιλήψεως. Ἐξηγεύ-
νισε δέ τὸν θρόνον του - περὶ Ἀθηνῶν πρόκειται - καταδείξας, ὅτι
διὰ τῆς ὑποδειγματικῆς ἀρετῆς καὶ πραότητος ἐπιτυγχάνεται ὅ,τι ἐ-
ζητεῖτο ἄλλοτε δι' ἀπειλητικῶν κραυγῶν.

Ἵπεστήριξε τὸν μοναχικὸν βίον, ἀνιψούμενον ἠθικῶς καὶ ἐκπαι-
δευτικῶς, ὥστε αἱ μὲν Μοναχαὶ νὰ διακρίνωνται διὰ τῆς πρὸς τοὺς
πάσχοντας στοργικῆς ἀφοσιώσεώς των καὶ νὰ ἐπιδίδονται εἰς τὴν ἀνα-
τροφὴν καὶ μόρφωσιν/κορασίων, ποὺ δέν ἐπαρκοῦν εἰς τοῦτο οἱ γο-
νεῖς των, ὅπως ἀποβῶσιν αὐτὰ κατόπιν εὐλαβεῖς μητέρες. Οἱ δέ Μο-
ναχοὶνὰ καταγίνονται εἰς μελέτας, ἀπαιτούσας ἡρεμίαν βίου καὶ
ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τὸν θόρυβον τῶν ~~καρτερῶν~~ ^{καρτερῶν} ἐκβαχευτῶν.

Ἀλλ' ἦτο καὶ γενικωτέρως ἀντιλήψις ἀνὴρ. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι:
ὅταν ἀνέγνωσε ποτὲ ἐργασίαν μου, περιγράφουσαν τὴν θρυλικὴν ζωὴν
τοῦ κατὰ τὰς Κραναιῆκας ἐκτάσεως μυστηριώδους πνευματικοῦ κόσμου
ὅπου κλῶθεται εἰς ἀχειροποίητα κατασφύγια τὸ χρυσοῦν νῆμα τοῦ συν-
εχοῦς καὶ ἀδισπάστου Ἑλληνισμοῦ, μετὰ πόσον ἐνδιαφέροντος ἐζήτη-
ν ἁμᾶθη θρυλογραφικὰς πληροφορίας περὶ τῆς ὑποτιθεμένης ἀοράτου
διαβιώσεως τοῦ Κόσμου αὐτοῦ τῶν θρυλικῶν ὄντων.

Καί τώρα ὁσάκις ἐπισκέπτομαι τοὺς χώρους αὐτοὺς, ὁραματίζομαι
καὶ τὴν φευγαλέαν καὶ σεπτὴν του μορφήν.

Τὸν Χρυσόστομον Παπαδόπουλον ἐχαρακτήρισα ὡς ἄμεσον διάδοχον
τοῦ Μιχαὴλ Ἀχομινάτου, τοῦ ὁποίου ἡ ψυχὴ νομίζει τις ὅτι προ-
ησθάνθη, ὅτι μετὰ ἐννέα αἰῶνας, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὑπερόχου θρόνου,
θὰ ὑψωθῇ ὁ ἱεράρχης τὸν ὁποῖον ὠνειροπόλησε, χαρακτηρίζων αὐτόν
ὡς "ἱετῆρα, παιδαγωγόν, πατέρα, ποιμένα, φῶς, κυβερνήτην, διδά-
σκαλον".

Δ.Γρ. Καμπούρογλου
τῆς Ακαδημίας Ἀθηνῶν
(*καμπούρογλου*)